

jegens de menschheid in haar geheel. Niet ten onrechte ziet TROELTSCH hierin een „Zerbrechung der europäischen Humanitäts-idee.” ⁷⁶⁾ Deze kon ook niet worden voorkomen. „Wat van den hoogen God afvalt, moet vallen.” Maar de vraag laat zich niet onderdrukken of de geschiedenis niet een ander verloop had genomen en deze crisis ons niet bespaard ware gebleven, indien de reformatie zich van haar apologetische roeping tegenover het humanisme had gekweten en dat beginsel van autonome mensche-lijkheid buiten haar wetenschappelijke veste had gehouden.

In de hoop hiermede de *noodzakelijkheid* van een apologetiek uit eigen beginsel voldoende te hebben bepleit, kom ik thans tot het *begrip* en de *taak* ervan. Waar wij hier voor nieuwbouw staan, beveelt het zich aan alle bouwstoffen, welke worden aangedragen, zorgvuldig te keuren. Beter dan met het geijkte uit de Schleiermacheriaansche eeuw eenvoudig vrede te nemen, dunkt het mij in dit geval een strengen herijk te vorderen. En dan voert de naam apologetiek, afgeleid van apologia, vanzelf tot het begrip verdediging terug. Ook het spraakgebruik verstond onder apologie nooit anders dan verdedigingsrede of verdedigingsgeschrift. ⁷⁷⁾ Waarom van deze grondgedachte, die enkel een antithese, een verweer tegen een aanval inhoudt, zou moeten worden afgeweken en de apologetiek geheel of gedeeltelijk een thetisch stempel zou moeten dragen en dienen tot verheldering van eigen inzicht, valt niet in te zien. De wetenschap telt vakken genoeg, waarin het thetische tot zijn recht kan komen: dogmatiek, metafysika, kennisleer, en nog vele andere. Gezonde wetenschappelijke zin gebiedt zich van zulk een willekeur te onthouden.

Natuurlijk moet er onderscheid gemaakt tusschen apologie en apologetiek. ⁷⁸⁾ De eerste is de voedingsbodem voor de laatste. Maar gelijk een plant nooit alle krachtsappen uit den grond inslurpt en assimileert, alzoo mag de apologetiek nooit opgevat als een samenlezing van apologieën. De apologie is even rijk gevarieerd als het leven. Ze kan wetenschappelijk, maar ook niet wetenschappelijk zijn. Ze kan beginselen, maar ook personen betreffen. Het terrein, waarop ze zich beweegt, mag niet tot het theologische of religieuze beperkt, maar de grenzen daarvan vallen slechts samen met die van het menselijke leven. Ze kan betrekking hebben op een juridisch, een biologisch, een psychologisch, een paedagogisch geschilpunt. Steeds dankt zij haar ontstaan aan